

‘Wat heb je eraan iets in te voeren wat schade kan berokkenen aan de leerlingen?’

In gesprek met de inspecteur-generaal van het Onderwijs over leerlingenzorg en examens

Door Dick Both

Op 12 mei jl. is het **Onderwijsverslag 2007/2008** van de Inspectie van het Onderwijs gepresenteerd. Enkele uren nadat dit jaarverslag werd aangeboden aan de minister van OCW sprak DRS Magazine met de inspecteur-generaal van het Onderwijs, mevrouw drs. Annette Roeters, over de speerpunten uit het jaarverslag. Vorig jaar waren dat de zeer zwakke scholen, de onderwijstijd, vroegtijdige uitval van leerlingen en de basisvaardigheden.

En niet zonder resultaat, aldus mevrouw Roeters. ‘We zien beweging en de inspectie bouwt ook voort op deze thema’s. Daarnaast vragen we in dit jaarverslag aandacht voor twee relatief nieuwe thema’s, namelijk het onderwijs aan leerlingen die extra zorg nodig hebben en de kwaliteit van de examinering. Daar moeten we echt iets mee!’

Passend Onderwijs

De ontwikkeling van Passend Onderwijs staat al enige tijd hoog op de beleidsagenda van het ministerie van OCW; in 2011 moet de verantwoordelijkheid voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben bij de besturen liggen. Het streven is alle leerlingen van goed onderwijs te voorzien, ook de leerlingen met specifieke onderwijsbehoefte. Hierbij is het nodig dat leraren het onderwijs op hun leerlingen afstemmen en dat de leerlingenzorg van goede kwaliteit is. ‘Dat is nu onvoldoende het geval’, zo luidt de conclusie van het onderwijsverslag. ‘Het is met het oog op de aanstaande invoering van Passend Onderwijs van belang kennis te nemen van de onderzoeken’, zo geeft de inspecteur-generaal aan. ‘Wat heb je eraan iets in te voeren wat schade kan berokkenen aan de leerlingen?’

Een van de aanleidingen om de leerlingenzorg onder de loep te nemen was een inspectieonderzoek naar leerlingen die leerwegondersteuning ontvangen op vmbo-scholen in Amsterdam, Rotterdam en Almere. Deze leerlingen bleken op de basisschool niet de vereiste zorg te hebben ontvangen, terwijl ze vaak niet deelnamen aan de Cito Eindtoets. Daarnaast signaleerde de inspectie dat een op de vijf leerlingen in het vmbo leerwegondersteuning krijgt. ‘Ook dat was reden om de voorgeschiedenis op de basisschool van deze groep te onderzoeken’.

Oog voor zorgleerlingen

‘Wij constateren’, zo vat mevrouw Roeters de conclusie van dit onderzoek samen, ‘dat kinderen en jongeren die extra zorg en aandacht nodig hebben vaak geen op maat toegesneden onderwijs krijgen’. Minimaal 10 procent van de leerlingen in het basisonderwijs en minimaal 17 procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs heeft die zorg echter wel hard nodig om ‘aan boord te blijven’. Dankzij leerlingvolgsystemen slagen scholen er steeds beter in om problemen bij leerlingen op te sporen. Maar om vervolgens het onderwijs af te stemmen op verschillen tussen leerlingen blijkt veel lastiger, aldus de inspectie. ‘Op ongeveer 40 procent van de basisscholen en 55 procent van de scholen in het vo stemmen leraren hun onderwijs onvoldoende af op verschillen tussen leerlingen.’

Een belangrijke kans om problemen bij leerlingen te voorkomen blijft zo te vaak onbenut. Daarnaast zijn de handelingsplannen onvoldoende concreet'.

Mevrouw Roeters roept scholen op meer oog te hebben voor de problemen van leerlingen. 'Zorg dat de handelingsplannen serieus genomen worden, biedt planmatige zorg, stel concrete doelen en evalueer het handelingsplan daadwerkelijk. En ook de schoolleiding speelt hierin een ongelofelijk belangrijke rol. De schoolleider moet ervoor zorgen dat de leerkracht goed kan functioneren. Maar ook weten wat er binnen de school gedaan wordt aan de zorg voor leerlingen. Een knelpunt is dat directies de leerlingenzorg te veel overlaten aan de intern begeleider, waardoor ze een mogelijk gebrek aan kwaliteit van de zorg niet opmerken. Daarnaast hebben we de indruk dat scholen soms te weinig kwaliteitseisen stellen aan de sleutelfiguren in de zorg. Zorgactiviteiten worden soms door stagairs of onderwijsassistenten uitgevoerd of door ouders of oudere leerlingen. Van deze zorgverleners zijn geen sterke effecten te verwachten. De leerlingenzorg verdient meer prioriteit!'

Diploma

Een ander belangrijk aandachtspunt betreft de examinering. 'Maatregelen zijn hard nodig, zo onderstreept mevrouw Roeters. 'We achten het van het grootste belang dat elke sector voortvarend verbeteringen doorvoert'. Op dit moment is er sprake van een discrepantie tussen het centraal examen en het schoolexamen. Met name in het vwo is sprake van een dergelijke discrepantie: 40 procent van de scholen scoort meer dan een halve punt hoger voor het schoolexamen. Bij het praktijkexamen in de basisberoepsgerichte leerweg nemen sommige examinatoren onvoldoende zakelijke afstand in acht. In het mbo voldoet de examinering bij een van de vijf opleidingen niet aan de standaarden en examencommissies in het hoger onderwijs geven zelf aan onvoldoende in staat te zijn de kwaliteit van de toetsing te borgen.

De inspectie vindt het maatschappelijke vertrouwen in de examens van groot belang, zo onderstreept de inspecteur-generaal: 'Ik vind het belangrijk dat deze verschillen tussen scholen verdwijnen. Nu komt het voor dat leerlingen op de ene school niet het voordeel hebben wat leerlingen op een andere school wel hebben. Gericht toezicht hierop is van groot belang. Ook omdat de waarde van het diploma onder druk komt te staan. De maatschappij, de werkgevers en het vervolgonderwijs moeten erop kunnen vertrouwen dat het niveau van de leerlingen overeenkomt met het uitgereikte diploma'.

Zeer zwakke scholen

Al een aantal jaren stelt de inspectie vast welke scholen zeer zwak zijn. De aantallen zwakke en zeer zwakke scholen verschillen weinig van die van vorig jaar. In totaal bezoeken bijna 130.000 leerlingen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs een school van onvoldoende kwaliteit.

Mevrouw Roeters blikt met voldoening terug op enkele trajecten die ze van dichtbij meemaakte op een aantal zeer zwakke scholen. 'We zien de eerste vruchten van onze andere aanpak. Het kost wel tijd. Op veel scholen werkt het namelijk – zoals een directeur eens verwoordde – als een rouwproces: eerst schrik en ongeloof, dan boosheid, vervolgens berusting en dan de echte verbetering die in gang wordt gezet. Veel scholen hebben zicht verbeterd'.

Om het probleem van de zeer zwakke scholen op te kunnen lossen is het naast een intensief begeleidingstraject van zeer zwakke scholen van groot belang dat er geen zeer zwakke scholen bijkomen. 'Uit de gesprekken die we voeren met zeer zwakke scholen', zo heeft Roeters gemerkt, 'blijkt dat deze scholen al een paar jaar eerder problemen hadden. Daarom wordt het toezicht op zwakke scholen intensiever. We zullen frequenter en meer gestructureerd contacten onderhouden

met de besturen van zwakke scholen'. Een school wordt als zwak gekwalificeerd als de opbrengsten over drie jaar onvoldoende zijn in vergelijking met vergelijkbare scholen en er maximaal één normindicator van het onderwijsleerproces onvoldoende is. Een school wordt zeer zwak als er naast onvoldoende opbrengsten over de laatste drie jaar, twee of meer normindicatoren van het onderwijsleerproces onvoldoende zijn. De normindicatoren gaan over bijvoorbeeld de taakgerichte werksfeer die gerealiseerd wordt, de wijze van uitleggen, de planmatigheid van de zorg, enzovoorts.

Dalende trend of niet

De vraag of de kwaliteit van het onderwijs het afgelopen schooljaar nu gedaald is of niet, is niet met ja of nee te beantwoorden, vindt de inspecteur-generaal van het Onderwijs. 'We stellen vast dat de meeste scholen in het schooljaar 2007/2008 onderwijs van voldoende kwaliteit hebben geboden, maar ook dat niet alle leerlingen hier evenveel van profiteren. Na mijn eerste jaar als inspecteur-generaal zie ik dat op alle fronten in het onderwijs het afgelopen jaar veel werk is verzet. Maar blijvende aandacht is nodig. Ik hoop dat duidelijk is geworden dat de kwaliteit van het onderwijs in het algemeen dringend aandacht verdient. De inspectie zal zich sterk en scherp voor de kwaliteit van het onderwijs blijven inzetten!'

Dick Both is hoofdredacteur van DRS Magazine